

*Чередниченко Г. А., к.е.н., доцент
Одеський національний економічний університет
м. Одеса, Україна
galyna.cherednychenko@gmail.com*

ЧИННИКИ РОЗВИТКУ МОТИВАЦІЇ НАВЧАЛЬНО-ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ – МАЙБУТНІХ ЕКОНОМІСТІВ

Процес реформування вищої освіти в Україні з метою забезпечення її відповідності світовим стандартам і потребам розвитку вітчизняної економіки передбачає приділення значної уваги характеру та рівню мотивації навчально-професійної діяльності студентів. Від цього залежить ефективність навчального процесу і успішність майбутньої роботи випускників за фахом.

Мотиви відображають усвідомлення людиною своїх інтересів, пов'язаних із задоволенням певних потреб, і стимулюють цілеспрямовану діяльність щодо їх реалізації. За змістом мотиви навчальної діяльності студентів можуть бути класифіковані наступним чином: 1) соціальні (усвідомлення суспільних потреб, соціальної значимості вищої освіти, прагнення через навчання утвердити свій соціальний статус); 2) науково-пізнавальні (пов'язані з відношенням до змісту та форми процесу навчання, що має стимулювати формування та задоволення науково-пізнавальних потреб); 3) професійні (відображають прагнення отримати ґрунтовну професійну підготовку); 4) меркантильні (зумовлені матеріальною вигодою); 5) соціально-ідентифікаційні (відображають міру впливу батьків, друзів, колег студента на його діяльність).

Дослідження стосовно особливостей мотивації українських студентів показали, що вони мають мотивацію на отримання професійних знань – 33% опитаних; на отримання стипендії, диплома, схвалення батьків – 26%; відсутня домінуюча мотивація – 41%. Значна частка опитаних студентів, а саме 54%, зазначили, що не збираються у майбутньому працювати за фахом, що свідчить про відсутність мотивації на здобуття професійних знань [1]. Від 4% до 23% опитаних студентів обирають свою спеціальність, бо вона дає змогу пройти на

бюджет, приблизно так само, від 4% до 27% не обрали б вдруге свою спеціальність [2]. Серед причин, що демотивують студентів, значне місце займає неможливість обрати дисципліни для вивчення – 75% опитаних обрали б цікавіші за тематикою дисципліни і лише 17% обрали б легші дисципліни [2].

У розвитку мотивації навчально-професійної діяльності студентів мають значення такі чинники: 1) чинники, що впливають на зовнішню мотивацію (оцінки, стипендії, матеріальні винагороди, конкуренція, можливість покарання за порушення «правил гри» вищої школи); 2) чинники, що впливають на внутрішню мотивацію (задоволення від навчально-професійної діяльності, усвідомлення її важливості, прагнення до найкращих результатів у фаховій підготовці). Стимулювання розвитку внутрішньої мотивації студентів сприяє ефективнішій навчально-професійної діяльності на основі креативного підходу та самостійної постановки навчальних цілей, у порівнянні з переважанням зовнішньої мотивації, меркантильних інтересів, що часто зорієнтовані не на здобуття знань та фахових умінь, а на здачу сесії будь-якими засобами.

В залежності від того, які саме чинники розвитку мотивації студентів – майбутніх економістів переважають, відбувається процес їхньої професійної ідентифікації або професійної маргіналізації. Мова йде про певний ступень включення (або виключення) до соціально-професійної сфери суспільства, можливість (або неможливість, небажання) реалізовувати професійні знання та навички, набуття (або втрату) ціннісного компонента праці, здатність (чи нездатність) ідентифікувати себе за професійною ознакою, орієнтацію переважно на зміст праці (або виключно на її оплату). За результатами дослідження С. В. Камінської [3], ефективність діяльності в обраній професії пов'язується випускниками переважно з усвідомленістю власної компетентності, професійної підготовленості, інструментальної «озброєності» в професії. Важливе значення надається також можливості просування в кар'єрі, професійного зростання, набуття більш високого соціального статусу, що визначається соціально-економічним станом суспільства, статусом і престижністю професії в соціумі, увагою до фахівців певного профілю з боку

держави. Відчуття професійної незатребуваності у суспільстві значно знижують професійну мотивацію та мотивацію до самовдосконалення, виводять на перший план мотивацію заробляння грошей.

Кафедра загальної економічної теорії та економічної політики з метою розвитку мотивації навчально-професійної діяльності студентів удосконалює програми своїх дисциплін; вводить у навчальний процес нові дисципліни для студентів усіх факультетів («Макроекономічні проблеми реального та фінансового секторів економіки у глобальному процесі реіндустріалізації», «Інституціональна економіка», «Економічний розвиток»); широко застосовує інноваційні, інтерактивні методи навчання, включаючи рольові ігри, кейс-метод, тренінги. Все це сприяє подоланню розриву між абстрактними економічними моделями і соціально-економічними реаліями України, дозволяє майбутнім економістам дослідити конкретно-історичні характеристики певних національних економік, врахувати специфічні ресурсні, економічні, інституціональні, соціальні, культурні чинники, що визначають специфіку функціонування національної економіки, її проблеми та перспективи розвитку.

Окрім названих заходів, на наш погляд, суттєво сприяти розвитку внутрішньої мотивації навчально-професійної діяльності студентів – майбутніх економістів могло б запровадження по ряду дисциплін кафедри комп'ютерних бізнес-симуляцій, що на основі інтерактивної економічної моделі (на рівні фірми, галузі, національної економіки, міжнародних зв'язків) дозволяють навчати студентів практикою, формуючи їхні професійні, науково-дослідницькі та комунікаційні компетенції.

Список використаних джерел:

1. Академічна культура українського студентства: основні чинники формування та розвитку. – Київ, 2015. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://fond.sociology.kharkov.ua/images/docs/academ_cult/material.pdf
2. Результати дослідження: українським студентам не вистачає мотивації для навчання. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://vnz.org.ua/statti/9945-rezultaty-doslidzhennja-ukrayinskim-studentam-ne-vystachae-motyvatsiyi-dlja-navchannja>
3. Камінська С. В. Емпіричне дослідження соціально-психологічних чинників професійної маргінальності випускників вищих навчальних закладів / С. В. Камінська // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Психологічні науки. – 2016. – Вип. 1(1). – С. 135-139.